

ความมั่นคงเชิงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษ
ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

The Economics and Social Security of One Small and Micro Community Enterprise
of Non-toxic Rice Producer in Phra Nakhon Si Ayutaya Province

ดุษฎี พรหมทัต*

Dusadee Phromtat*

สาขาวิชาการบริหารธุรกิจการเกษตร คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา หันตรา พระนครศรีอยุธยา 13000

Agribusiness Administration Program, Faculty of Business Administration and Information Technology, Rajamangala University
of Technology Suvanabhumi, Phra Nakorn Sri Ayutthaya Huntra Campus, Phra Nakorn Sri Ayutthaya, Thailand 13000

*Corresponding author: dp.dodeedee@gmail.com

Received: September 23, 2019

Revised: March 09, 2020

Accepted: March 24, 2020

Abstract

This research aimed to study the economic and social conditions and the strengthening of non-toxic rice producer in Sena district, Phra Nakhon Si Ayutaya province. The results showed that the economics and social; the costs and return average per rai and the opinions; total cost 2,376.84 Baht, revenue 5,827.50 Baht and net revenue 3,407.70 Baht. The opinion of readiness in the product and distribution were very different; overall average 3.58 and standard deviation 1.275. The market conditions and production situation were few opinions; overall average 3.8 and standard deviation 0.974. The opinion of social conditions were few opinions; overall average 3.49 and standard deviation 1.057. The farmers had to participate inside and outside network and government's supporting for production and marketing data. They will be self-reliant and strong for sustainable economic and social stability.

Keywords: community enterprise, non-toxic rice

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษ อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยศึกษาต้นทุนและ

ผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ และความคิดเห็นพบว่า ต้นทุนทั้งหมด 2,376.80 บาท ผลตอบแทน 5,827.50 บาท และผลตอบแทนสุทธิ 3,407.70 บาท ความเห็นด้านความพร้อมการผลิตและการจัดจำหน่ายมีความเห็นต่างกันมาก ค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.58 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.275 ภาวะการตลาดและสถานการณ์การผลิต มีความเห็น

ต่างกันน้อย ค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.8 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.974 ด้านสังคม ความคิดเห็นต่างกันน้อย ค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.057 เกษตรกรมีส่วนร่วมสร้างเครือข่ายทั้งภายในกลุ่มและนอกกลุ่ม และการสนับสนุนจากภาครัฐ เพื่อการแสวงหาข้อมูลด้านการผลิตและการตลาด ทำให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้และเกิดความเข้มแข็ง ส่งผลให้เกิดมั่นคงเชิงเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: วิสาหกิจ ข้าวปลอดภัย

คำนำ

การผลิตข้าวในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นธุรกิจทุน โดยได้จัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนผลิตข้าวปลอดภัย เกษตรกรจะทราบถึงข้อมูลการผลิตสินค้าปลอดภัย ว่ามีขั้นตอนหรือขบวนการผลิตที่ขั้นตอน ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความปลอดภัย ผลผลิตมีคุณภาพสูง สามารถสร้างรายได้แก่เกษตรกร แต่ด้วยปัญหาของตลาดที่มีเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และส่งผลต่อเกษตรกร ได้แก่ ปัญหาต้นทุนการผลิต ราคาที่ไม่สามารถกำหนดได้ การจัดจำหน่ายหนี้สิน และปัญหาการขาดความเข้มแข็งของชุมชนตามที่ The Community Department Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Official (2012) ได้กล่าวถึง ซึ่งนั่นหมายถึงการเป็นอุปสรรคต่ออาชีพและการดำรงชีวิต การจะมีอาชีพที่มีความมั่นคงและยั่งยืนได้จะต้องทราบและขจัดปัญหาเหล่านั้นให้ได้ไม่ว่าจะเป็นพื้นที่ใดๆ ก็ตาม ประเด็นคำถามคือ ทำอย่างไรจะทำให้เกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดภัยมีความมั่นคง ภายใต้สถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป อะไรจะเป็นสิ่งที่เสริมสร้างให้เกษตรกรมีความเข้มแข็ง เพื่อให้การผลิตข้าวปลอดภัยสร้างรายได้ซึ่งเป็นส่วนเศรษฐกิจฐานราก รายได้มั่นคง อยู่ดีกินดี คุณภาพชีวิตดี สังคมดี ตลอดจนการสงวนรักษาไว้ การมีส่วนร่วม และการขยายพื้นที่การผลิต

ข้าวปลอดภัย การศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของการผลิตข้าวปลอดภัย และเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ผลิตข้าวปลอดภัย เพื่อเป็นแนวทางการจัดตั้งหรือขยายกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวปลอดภัยในพื้นที่อื่นๆ อันส่งผลต่อความเข้มแข็งของครอบครัว ชุมชน ประเทศชาติอย่างมั่นคงและยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยแบบสอบถามปลายเปิดและปลายปิด ซึ่งประกอบไปด้วยสมาชิกวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวปลอดภัยที่มีจำนวนทั้งหมด 25 ราย เจ้าหน้าที่ทางการเกษตร และแกนนำเกษตรกร อำเภอสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ซึ่งประกอบไปด้วย ปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2560/2561 เป็นการศึกษาเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยทำการวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทน การหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตลอดจนถึงการถอดความและแปลความ

ผลการวิจัยและวิจารณ์

ข้อมูลทั่วไป เกษตรกรใช้วิธีปลูกแบบหว่านในพื้นที่ลุ่ม และในเขตชลประทาน ส่วนใหญ่ทำนาปีละ 2 ครั้ง ครั้งที่ 1 ช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงเมษายน และครั้งที่ 2 ช่วงเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน เพื่อศึกษาสภาพเศรษฐกิจ โดยศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวปลอดภัย เฉลี่ยต่อไร่ต่อครั้งปีการเพาะปลูก พ.ศ. 2560/2561 ประกอบกับการศึกษาความคิดเห็นของความพร้อมด้านการผลิตและการจำหน่าย และภาวะการตลาดและสถานการณ์การผลิตข้าวปลอดภัย ดังนี้ ด้านต้นทุน ต้นทุนผันแปรรวม 1,464.22 บาท ที่เป็นเงินสด 1,203.56 บาท ประกอบด้วย ค่าเมล็ดพันธุ์ 260.16 บาท ค่าจ้างแรงงาน 338.29 บาท ค่าเก็บเกี่ยวผลผลิต 473.47 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์ 20.03 บาท ค่าน้ำ 100 บาท ค่าน้ำมัน

เชื้อเพลิง 8.43 บาท ค่าซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ 0.40 บาท และค่าวัสดุอื่นๆ 2.78 บาท และที่ไม่เป็นเงินสด 260.66 บาท ได้แก่ ค่าเมล็ดพันธุ์ 88.50 บาท ค่าจ้างแรงงาน 70.43 บาท ค่าปุ๋ยอินทรีย์ 99.74 บาท และค่าซ่อมแซมวัสดุอุปกรณ์ 1.99 บาท (Table 1)

ต้นทุนคงที่เฉลี่ยต่อไร่ ต้นทุนคงที่รวม 912.60 บาท แบ่งออกค่าเช่าที่ดิน และค่าภาษีที่ดินในรูปเงินสด 671.75 บาท และต้นทุนคงที่ที่ไม่เป็นเงินสด 240.85 บาท ได้แก่ ค่าเช่าที่ดินและค่าภาษี 189.72 บาท ค่าเสื่อมเครื่องมือและอุปกรณ์ 51.13 บาท (Table 1)

Table 1 The variable and fix costs of non-toxic rice producer

List	Cash	Non-cash	Total
Variable costs			
Seeds	260.16	88.50	348.66
Wage	338.29	70.43	408.72
Harvest	473.47	-	473.47
Organic fee	20.03	99.74	119.77
Water	100.00	-	100.00
Fuel	8.43	-	8.43
Maintenance	0.40	1.99	2.39
Others	2.78	-	2.78
Total	1,203.56	260.66	1,464.22
Fix costs			
Land rent and tax	671.75	189.72	861.47
Depreciation	-	51.13	51.13
Total	671.75	240.85	912.60

Sources: calculation base on this research

ต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ พบว่าต้นทุนผันแปร 1,464.22 บาท ต้นทุนคงที่ 912.60 บาท ซึ่งมีต้นทุนการผลิตรวม 2,376.82 บาท เกษตรกรได้ผลผลิต

925 กิโลกรัม ราคาผลผลิต 6.30 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทน 5,827.50 บาท และผลตอบแทนสุทธิ 3,450.68 บาท (Table 2)

Table 2 The costs and return of non-toxic rice producer

List	Unit
Variable costs	1,464.22
Fix costs	912.60
Total cost	2,376.82
Revenue	5,827.50
Net revenue	3,450.68
Yield (kilogram)	925.00
Price (Bath/kilogram)	6.30

Sources: calculation base on this research

ระดับความคิดเห็นของความพร้อมด้านการผลิต และการจำหน่ายข้าวปลอดสารพิษ พบว่าอยู่ระดับมากคือ ด้านปัจจัยการผลิต แต่ขาดแคลนแรงงาน และมีภาระของ อัตราดอกเบี้ยที่สูงด้านความรู้และการจัดการ ไม่มีผู้สืบทอดอาชีพทางการเกษตร มีความต้องการผลิตข้าว ปลอดสารพิษให้ได้ตลอดปี และไม่ได้เตรียมการสืบทอด อาชีพ ระดับปานกลาง คือ การขยายตลาดทั้งภายในและ ภายนอกประเทศ ค่าเฉลี่ยโดยรวม 3.58 ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน 1.275 (Table 3) โดยเกษตรกรมีความพร้อม ที่แตกต่างกันมาก

Table 3 The level of opinions of readiness in the production and distribution

List	Average	S.D.	Output
Factor of production	3.68	0.069	high
Labor shortage	3.16	1.281	high
High Interest rate	3.76	0.970	high
Knowledge and management	3.72	1.242	high
No agricultural successors	3.64	1.036	high
Produce throughout the year	3.80	1.080	high
To expand inside and outside	3.16	1.434	medium
Not success	3.68	1.180	high
Overall	3.58	1.275	high

Sources: direct interview base on this research

ระดับความคิดเห็นด้านภาวะการตลาดและสถานะการณ์การผลิตมาก ได้แก่ ราคาข้าวปลอดสารพิษมีราคาแพงกว่าข้าวทั่วไป เป็นที่ต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศ เกษตรกรจำหน่ายทางตรงดีกว่าผ่านคนกลาง และได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ

เกษตรกรมีการแสวงหาความรู้ มีความปลอดภัยทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค เกษตรกรจะเก็บผลผลิตไว้บริโภคก่อนนำไปจำหน่าย ทำให้รายได้มั่นคง ค่าเฉลี่ยรวม 3.8 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.974 (Table 4) โดยความเห็นของเกษตรกรโดยรวม มีความแตกต่างกันน้อย

Table 4 The level of opinions of marketing conditions and production situation

List	Average	S.D.	Output
Prices of non-toxic rice more expensive than conventional rice	3.64	1.075	high
Preference by domestic and external market	3.60	1.080	high
Direct sales better than indirect	4.04	0.935	high
Promoted by government agencies	4.04	0.790	high
Seeking knowledge of non-toxic rice production	3.88	0.971	high
Safe for producers and consumers	3.44	0.261	high
Consumed before being sold	3.76	1.128	high
Produce making income stable	4.00	0.866	high
Overall	3.80	0.974	high

Sources: direct interview base on this research

ด้านสังคมพบว่า ระดับความคิดเห็นของเกษตรกรมีความเห็นระดับมากที่สุด คือ การผลิตข้าวปลอดสารมีผลดีต่อสุขภาพของเกษตรกร มีระดับความเห็นมาก คือ เกษตรกรมีเวลาดูแลครอบครัว เกษตรกรให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย เชื่อว่าการรวมกลุ่มจะสร้างความสามัคคีและแก้ปัญหาได้ ครอบครัว

ให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วม ได้รับคำแนะนำที่ดี เช่น ความรู้และกำลังใจจากกลุ่ม และความเห็นระดับปานกลาง คือ เห็นว่าการปลูกข้าวปลอดสารพิษจะเกิดผลดีและสิ่งดีๆ ต่อชุมชนและทรัพยากร โดยค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.49 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.057 (Table 5) โดยเกษตรกรมีความเห็นแตกต่างกันน้อย

Table 5 The level opinions of social of farmers non-toxic rice producers

List	Average	S.D.	Output
Take care their families	3.60	1.080	high
Emphasizes the integration and networking	3.60	1.080	high
Believe harmony and solve problem	3.44	1.158	high
Things to societies and communities	3.32	1.069	medium
Good effect on resources	3.24	1.052	medium
Families provides cooperation and participation	3.84	0.987	high
Get advice group: knowledge and encouragement	3.36	1.150	high
Better health of farmers	3.52	1.159	highest
Overall	3.49	1.057	high

Sources: direct interview base on this research

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งการผลิตข้าวปลอดภัยของเจ้าหน้าที่ทางการเกษตรและแกนนำเกษตรกร มีแนวทางดังนี้

1. การมีส่วนร่วมกับเครือข่ายในเขตจังหวัดและนอกเขตจังหวัด เช่น การถ่ายทอดองค์ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลที่ทันสมัย เกษตรกรมีส่วนร่วมกับเครือข่ายในจังหวัดแต่ยังไม่มีเครือข่ายนอกเขตจังหวัด การมีส่วนร่วมของเกษตรกรมีการถ่ายทอดเทคโนโลยี ความรู้ด้านการผลิต ข่าวสารข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะการลดต้นทุนการผลิตเพื่อให้ได้มากที่สุด เช่น เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล และมีเจ้าหน้าที่ส่งเสริมโดยตรงกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ทั้งนี้ก็วิชาการส่งเสริมการเกษตร อำเภอเสนา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้กล่าวว่า “การมีส่วนร่วมของเกษตรกร เครือข่าย และการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนจะทำให้กลุ่มเกษตรกรวิสาหกิจมีความเข้มแข็งและปรับตัวได้กับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง”

2. การให้ความรู้และให้ความร่วมมือในด้านการผลิตเพื่อลดต้นทุนการผลิต โดยที่รัฐมีการให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดี เนื่องจากต้องการให้เกษตรกรลดต้นทุนการผลิตตามนโยบายของรัฐบาล ด้านการผลิต

เกษตรกรให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี โดยเฉพาะสมาชิกโครงการนาแปลงใหญ่ และเป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เกษตรกรมีความพึงพอใจกับรายได้จากการขายผลผลิต ทำให้มีความมั่นใจในการรวมกลุ่มและอาชีพ และเป็นอาชีพที่ทำให้ครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดี พึ่งพาตนเองได้ ด้านราคาการจำหน่ายส่วนใหญ่เกษตรกรจะตั้งราคาเองโดยขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของตลาด ความต้องการ มีการต่อรองราคา ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการเจรจาและความสนิทสนมโดยส่วนตัวกับแหล่งซื้อ (โรงสี) การบรรจุภัณฑ์และจำหน่าย เกษตรกรข้าวไรซ์เบอร์รี่จะจัดทำบรรจุภัณฑ์เองเพื่อนำไปจำหน่ายเอง และบางส่วนจะส่งขายที่กลุ่มวิสาหกิจ

3. การศึกษาดูงาน ฝึกอบรม เป็นประจำและต่อเนื่องสำหรับการนำเสนอข้อมูล เกษตรกรส่วนใหญ่ยังไม่มีโอกาส หรือศึกษาดูงานนอกสถานที่ เนื่องจากงบประมาณไม่เพียงพอ แต่หัวหน้ากลุ่มเกษตรกรมีโอกาสศึกษาดูงานเป็นประจำ และนำเสนอข้อมูล แลกเปลี่ยนความคิดเห็นเมื่อมีการจัดการอบรมในพื้นที่ โดยได้รับความร่วมมือกับหน่วยงานท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

4. ความภาคภูมิใจ แรงบันดาลใจในการผลิตข้าวปลอดสารพิษ การถ่ายทอดความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้จากรุ่นสู่รุ่นต่อไป เกษตรกรมีความภาคภูมิใจ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ แต่มีความกังวลใจที่จะไม่มีผู้สืบทอดอาชีพทำนา เนื่องจากคนรุ่นใหม่ยังไม่ให้ความสนใจ นอกจากนี้จำนวนสมาชิกในครัวเรือนค่อนข้างเล็กลงเฉลี่ย 3-5 คนต่อครัวเรือน และประกอบอาชีพอื่น เช่น พนักงานในบริษัท และโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

วิจารณ์ผลการวิจัย

จากงานวิจัยความมั่นคงเชิงเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มวิสาหกิจผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษ โดยทำการศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และการเสริมสร้างความเข้มแข็งของผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษ พบว่า เกษตรกรที่เป็นสมาชิกวิสาหกิจ มีความมั่นคงเชิงเศรษฐกิจและสังคม จากการศึกษาต้นทุนและผลตอบแทนของการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ทำให้ทราบว่า เกษตรกร ได้รับผลตอบแทนที่มากกว่าต้นทุนการผลิต ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ซึ่งเป็นต้นทุนการผลิต แทนการใช้ปุ๋ยเคมี ผลตอบแทนจากการผลิตข้าวปลอดสารพิษ เป็นผลให้เกษตรกรมีรายได้ที่มั่นคง นอกจากการพิจารณาด้านต้นทุนและผลตอบแทนแล้ว ยังมีความคิดเห็นโดยรวมของความพร้อมในการผลิตและการจัดจำหน่าย มีความคิดเห็นแตกต่างกันมาก ซึ่งอาจจะเป็นเพราะความแตกต่างด้านปัจจัยการผลิตหรือความรู้ด้านการจัดการ ส่วนภาวะการตลาดและสถานการณ์การผลิตมีความแตกต่างกันน้อย นอกจากนี้ยังพบว่า เกษตรกรมีสุขภาพที่แข็งแรง มีเวลาดูแลครอบครัว ในส่วนของการเป็นสมาชิกวิสาหกิจ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย ทำให้เกิดความสามัคคี มีการแก้ไขปัญหาาร่วมกัน นำไปสู่การมีครอบครัวที่ดี สังคมดี เกษตรกรพึ่งพาตนเองด้านเศรษฐกิจและสังคมได้ ซึ่งส่งผลให้เศรษฐกิจชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Pinitmai *et al.* (2016) ที่ศึกษาการพึ่งพา

ตนเองของวิสาหกิจชุมชน โดยเน้นการจัดการชุมชน สังคม ที่ตอบสนองการพึ่งพาตนเอง ที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนหรือวิสาหกิจ ในส่วนของแนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกรผู้ผลิตข้าวปลอดสารพิษ เกษตรกรต้องการการสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมในกลุ่มหรือเครือข่าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ Naulchuen (2017) ที่ให้ความสำคัญในการสร้างเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน เพื่อขยายการผลิตและโอกาส เพื่อให้วิสาหกิจพึ่งพาตนเองและเกิดความยั่งยืนเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้บทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐและนโยบายของรัฐ มีส่วนกระตุ้นให้เกิดผลลัพธ์เป็นสิ่งสำคัญ และเป็นส่วนสนับสนุนและส่งเสริมให้ผลิตและบริโภคอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับงานวิจัยของ Chareanrat (2004) เรื่องการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งจะต้องมาจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งการปฏิบัติการควบคุมด้วยมาตรการต่างๆ ที่เป็นหน่วยงานของรัฐ ในด้านนโยบาย เพื่อให้เป็นไปตามระเบียบและข้อบังคับ ขณะเดียวกันจะต้องเข้มงวดในข้อตกลงและมาตรการต่างๆ ที่รัฐกับเกษตรกรมีส่วนร่วม จะสามารถผลักดันการผลิตข้าวปลอดสารพิษ ที่ส่งผลต่อการลดต้นทุนการผลิตโดยตรง ถึงแม้ว่าราคาผลผลิตจะต้องเป็นไปตามกลไกตลาด เกษตรกรก็สามารถมีความมั่นคงในรายได้และอาชีพได้เช่นกัน

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

การศึกษาด้านทุนและผลตอบแทน และความคิดเห็นของเกษตรกร ด้านเศรษฐกิจเกี่ยวกับความพร้อมการผลิตและการจำหน่าย ภาวะการตลาดและสถานการณ์การผลิตข้าวปลอดสารพิษ เป็นส่วนหนึ่งที่จะนำไปประกอบการตัดสินใจในความมั่นคงเชิงเศรษฐกิจของกลุ่มวิสาหกิจข้าวปลอดสารพิษ พบว่าต้นทุนและผลตอบแทนเฉลี่ยต่อไร่ ได้แก่ ต้นทุนผันแปรรวม 1,464.22 บาท ต้นทุนคงที่รวม 912.60 บาท ผลตอบแทน

เกษตรกรได้รับผลผลิตโดยเฉลี่ย 975 กิโลกรัม ราคาที่เกษตรกรได้รับ 6.30 บาทต่อกิโลกรัม ผลตอบแทน 5,827.50 บาท ผลตอบแทนสุทธิ 3,450.70 บาท

ความพร้อมด้านการผลิตและการจำหน่ายข้าวปลอดภัย พบว่ามีความพร้อมที่ต่างกันมาก โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.58 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.275 ซึ่งอาจมาจากความแตกต่างกัน เช่น ปัจจัยการความรู้และการจัดการ เป็นต้น ขาดแคลนแรงงาน และมีภาระของอัตราดอกเบี้ยที่สูง ความต้องการผลิตข้าวปลอดภัยให้ได้ตลอดปี ความพร้อมขยายการผลิต และขยายตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศ อาจไม่แตกต่างกันมาก อย่างไรก็ตามเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างนี้ไม่ได้เตรียมการสืบทอดอาชีพการเป็นเกษตรกรสู่บุตรหลาน เนื่องจากบุตรหลานออกไปทำอาชีพอื่นที่ไม่ใช่ภาคเกษตร

ภาวะการตลาดและสถานการณ์การผลิตข้าวปลอดภัย พบว่ามีความแตกต่างกันน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.8 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.974 เนื่องจากเกษตรกรมีการแสวงหาความรู้การผลิตข้าวปลอดภัย ทราบถึงการผลิตข้าวปลอดภัย เกษตรกรเชื่อมั่นว่าผู้ผลิตและผู้บริโภคปลอดภัย ราคาข้าวปลอดภัยมีราคาแพงกว่าข้าวทั่วไป เป็นที่ต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศ ทำให้รายได้มั่นคง เกษตรกรจำหน่ายตรงดีกว่าผ่านคนกลาง และการได้รับการส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐ

ด้านสังคม พบว่ามีความคิดเห็นแตกต่างกันน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยรวม 3.49 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.057 ส่วนใหญ่เกษตรกรคำนึงถึงสุขภาพของตนเองและสมาชิกที่ดีขึ้นในการทำข้าวปลอดภัย ครอบครัวให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการเพาะปลูกข้าวปลอดภัย นอกจากนี้เกษตรกรในพื้นที่ได้ให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มและสร้างเครือข่าย เพื่อให้เกิดเป็นวิสาหกิจชุมชน นำมาเป็นประโยชน์ทั้งการให้ความรู้และคำแนะนำทั้งการผลิตและการตลาดของข้าวปลอดภัย และ

เชื่อมั่นว่าการรวมกลุ่มจะสร้างความสามัคคีและแก้ปัญหาได้ การปลูกข้าวปลอดภัยจะเกิดผลดีและสิ่งดีๆ ต่อชุมชน และทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

แนวทางการเสริมสร้างความเข้มแข็งการผลิตข้าวปลอดภัยของเจ้าหน้าที่เกษตรกรและแกนนำเกษตรกร เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ของรัฐมีส่วนส่งเสริมและเสริมสร้างซึ่งกันและกัน และเพื่อการได้รับเงินอุดหนุนจากภาครัฐ การมีส่วนร่วมในกลุ่มและเครือข่ายข้าวสารข้อมูลที่ทันสมัย การปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตนำไปสู่การลดต้นทุนการผลิต ได้ปริมาณผลผลิตที่มากขึ้น เกษตรกรมีแนวโน้มจะผลิตข้าวปลอดภัยมากยิ่งขึ้น และยังมีความต้องการและโอกาสที่จะไปศึกษาและหาความรู้เพิ่มเติมจากพื้นที่อื่นๆ อีกทางหนึ่ง ความกังวลใจของเกษตรกร คือ การสืบทอดอาชีพทำนา เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ บุตรหลานทำงานนอกภาคการเกษตร อาจทำให้ไม่มีผู้สืบทอดอาชีพทำนารุ่นต่อไป ทั้งนี้เกษตรกรมีความต้องการให้มีเกษตรกรรุ่นใหม่ ที่มีทั้งความรู้ในด้านการผลิตและการตลาด เพื่อให้ทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลง

งานวิจัยได้ทำการศึกษาด้านต้นทุนและผลตอบแทนการผลิตข้าวปลอดภัย ประกอบกับความคิดเห็นด้านเศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกร สรุปได้ว่าการผลิตข้าวปลอดภัยของกลุ่มวิสาหกิจ สามารถเกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคมและพึ่งพาตนเองได้ เนื่องจากทำให้เกษตรกรมีรายได้ที่แน่นอน ผลผลิตให้ผลตอบแทนที่สูง มีราคาจำหน่ายที่สูงกว่าราคาข้าวทั่วไป มีการจำหน่ายด้วยตัวเองและจำหน่ายให้กับโรงสี เกษตรกรมีเวลาดูแลครอบครัว มีสุขภาพที่ดี เกิดการรวมกลุ่มและการสร้างเครือข่าย ซึ่งถือว่าเป็นความเข้มแข็งที่ทำให้สังคมมีความสามัคคี การแสวงหาความรู้และแก้ไขปัญหาร่วมกัน และด้านการส่งเสริมจากภาครัฐเป็นแนวโน้มที่เป็นไปด้วยดีในการให้คำปรึกษา การให้ความรู้ การเข้ารับการอบรม

ข้อเสนอแนะ

เพื่อให้ข้าวปลอดสารพิษเป็นผลผลิตที่ทำให้เกษตรกรมีรายได้และอาชีพที่มั่นคงยิ่งขึ้น ควรมีการทบทวนหรือการสร้างความร่วมมือจากทุกภาคส่วนในความร่วมมือ ข้อกำหนด ข้อบังคับ หรือมาตรการความช่วยเหลือระหว่างภาครัฐกับเกษตรกร และผู้เกี่ยวข้องทางการเกษตร เช่น โรงสี โรงงานแปรรูป เพื่อให้ข้าวปลอดสารพิษมีราคาที่ไม่เคลื่อนไหวมาก โดยเฉพาะการรับซื้อ (โรงสี) ที่จะต้องมีการคัดแยกผลผลิต ดังนั้นการศึกษาความชัดเจนในมาตรการของภาครัฐในการสนับสนุนข้าวปลอดสารพิษที่ออกสู่ตลาดได้อย่างต่อเนื่อง ควรดำเนินการเพื่อให้ผลผลิตที่ออกมาสู่ตลาดจะต้องมีความแตกต่างกันอย่างสิ้นเชิง นอกจากจะทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวปลอดสารพิษที่มีต้นทุนต่ำ และมีการกำหนดราคาเฉพาะหรือเกิดตลาดเฉพาะได้อีกทางหนึ่ง

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณอธิการบดีมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ คณะบดีคณะบริหารและเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนา รวมถึงเกษตรกร ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องและผู้ที่ไม่ได้เอ่ยนาม ที่ให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือและอนุเคราะห์ ทำให้งานวิจัยดำเนินไปได้จนสำเร็จลุล่วงตามวัตถุประสงค์

เอกสารอ้างอิง

- Chareanrat, C. 2004. Enhancement of community strength and foundation economy of Tambon Nonghai, Maung Udonthani, Udonthani. *Journal of Management Science Review Humanities and Science* 7(7): 19-24. [in Thai]
- Naulchuen, J. 2017. *Community Enterprise Development Approach is Sustainable with Local Wisdom Studying the Community Enterprises in Nakhon Phanom and Sakon Nakhon Province*. Bangkok: National Defence Collage of Thailand. 67 p. [in Thai]
- Pinitmai, T., S. Cheammgoam and T. Srijan. 2016. Self-Reliance of community enterprise: case study of Ban Na Pho native medicinal plants processing community wnterprise, ThaRaeng Sub-district, Ban Laem district, Phetchaburi province. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)* 10(3): 70-80. [in Thai]
- The Community Department Phra Nakhon Si Ayutthaya Provincial Official. 2012. *Organics Rice*. Phra Nakhon Si Ayutthaya: The Community Development Department Official, Ministry of the Interior. 67 p. [in Thai]